

Onder **Groene kinderopvang**

verstaan wij alle kinderopvang die zich in haar activiteiten mede laat leiden door de mogelijkheden van de natuur. 'Groen' staat synoniem voor natuurbeleving. En dan hebben we het over natuurbeleving in de breedste zin van het woord; bij voorkeur buiten. Als er maar sprake is van 'echte', eerstehands natuurervaringen.

Daarmee doen wij recht aan intenties van mensen. Iedere stap richting Groene kinderopvang is waardevol. Daarom werken wij niet met een keurmerk. Een keurmerk sluit goede initiatieven uit. Bovendien zijn criteria voor keurmerken altijd subjectief.

VERGROENING VAN DE KINDEROPVANG IS NIET TE STOPPEN

Groen doen, doet goed!

Wat is Groene kinderopvang? Waarom Groene kinderopvang? Hoe realiseer je Groene kinderopvang? Bowine Wijffels en Marc Veekamp timmeren al jaren aan de weg naar vergroening van de kinderopvang. Zij schreven een boek over Groene kinderopvang en maakten een overzicht van wat kinderopvangorganisaties de afgelopen jaren zoal gedaan en bereikt hebben. In dit artikel een voorproefje.

Bowine Wijffels & Marc Veekamp

Groen in de kinderopvang doet niet alleen de kinderen goed, ook kinderopvangorganisaties lijken ervan te profiteren. Waar veel organisaties locaties moeten samenvoegen of zelfs sluiten, zijn er groene kinderopvangorganisaties die juist groeien. Een natuurlijke, uitdagende tuin en het organiseren van groene activiteiten vormen uiteraard geen garantie voor goede bedrijfsresultaten, maar wat zeker is, is dat de keuze voor natuurbeleving de kinderopvangorganisatie uiteindelijk beter op de kaart zet.

Groene kinderopvang heeft alles te maken met het kwaliteitsstreven van de sector want natuurbeleving en groene activiteiten dragen bij aan het welbevinden van kinderen, zo blijkt uit onderzoek. Een gevarieerde ontdektuin levert veel variatie in motoriek, geconcentreerd spelgedrag, minder lawaai en minder conflicten tussen de kinderen op. Deze resultaten vormen uiteraard een belangrijke motivatie voor vergroening van organisaties, maar er zijn meer effecten te behalen. Meisjes voelen zich veiliger in een natuur-

tuin en jongetjes zijn rustiger als ze weer naar binnen gaan.

Ook pedagogisch is groen een verrijking. Natuurbeleving is goed voor zowel de emotionele, motorische als sociale ontwikkeling van kinderen, zo blijkt uit onderzoek. Door te spelen, te beleven en te ontdekken in de natuur worden alle ontwikkelingsgebieden van kinderen positief beïnvloed. Daarmee vergroot groene kinderopvang het welbevinden van kinderen. Het onderzoek dat Jolanda Maas beschrijft in *Vitamin G: Green environments – Healthy environments*¹ laat het positieve effect van natuur op kinderen zien. Vanwege dit pedagogisch belang zou natuurbeleving opgenomen moeten worden in het pedagogisch beleid van de kinderopvang en meer plek moeten krijgen in opleidingen. Daarnaast is er een maatschappelijke trend van toenemende zorg en aandacht voor de kwaliteit van de natuur en een gezonde speelomgeving voor de jeugd. Bovendien beseffen steeds meer mensen dat als kinderen minder in de natuur komen, de aandacht voor natuur en natuurbescherming verder af zal nemen.

Bouwstenen

Het implementeren van groen in een kinderopvangorganisatie vergt tijd en een lange adem. Wie alleen investeert in een groen beleidsplan zal in de praktijk maar weinig verandering in activiteiten merken. Zonder borging in de organisatie resulteren ambities op dit terrein meestal in teleurstelling. In de praktijk zagen we dat de groene activiteiten meer dan eens afhankelijk zijn van de inzet van slechts één pedagogisch medewerker.

Essentieel is ook aandacht voor de fysieke randvoorwaarden: de tuin, de materialen en geschikte buitenkleding. Cruciaal voor het welslagen van groene kinderopvang is de betrokkenheid van medewerkers en ouders. Implementatie vraagt dus eigenlijk aandacht op vier gebieden tegelijk. Deze vier bouwstenen voor verankering van groen in de kinderopvang stellen we voor als een klavertje vier. Het klavertje is bedoeld als model en handig hulpmiddel bij de implementatie.

Begeleidingstrajecten

> Wij hebben de afgelopen jaren een groot aantal kinderopvangorganisaties ondersteund bij het implementeren van groen en natuurbeleving in de de organisatie en het effect van de implementatie onderzocht. Kern van de begeleidingstrajecten vormde in de meeste gevallen de aanleg van een groene buitenruimte en een brede implementatie van natuur in de organisatie. De trajecten liepen overal anders. Dat had onder andere te maken met de verschillende omvang van de organisaties, de reeds aanwezige kennis over groen en natuurbeleving, externe ontwikkelingen zoals bezuinigingen, en de uitgangssituatie, maar ook met de betrokkenheid en inzet van het management. Hoe anders het ook ging, de resultaten waren overal bijzonder te noemen. Zo is er in een Groningse organisatie een intern keurmerk ontwikkeld voor de eigen locaties en een Delftse organisatie heeft een natuurcoach aangesteld die zorgt voor groene activiteiten en de pedagogisch medewerkers daarin ondersteund. Voor verschillende kinderopvanglocaties van Trias Kinderopvang in Sassenheim is een natuurkist ontwikkeld en is in Rotterdam voor Dikkedeur kinderopvang een lijst van geschikte kamerplanten opgesteld.

Wat vraagt het?

Groen in de kinderopvang gaat gepaard met het aanscherpen van de visie, het maken van een vertaling naar pedagogisch beleid, het maken van werkplannen, locatieplannen, groenplannen, et cetera. Het gaat ook over het instellen van een werkgroep of een groencoach en over het organiseren van onderavonden, praktische workshops voor medewerkers of het opzetten van een intern groen infostysteem. Iedere organisatie moet daarin zijn eigen weg vinden met het oog op wat als eerste nodig is. Soms is scholing en enthousiasmering van medewerkers van belang, in een andere situatie is juist het aanleggen van een buitenruimte een cruciale eerste stap. En ook de kosten zijn zeer variabel. Met een eenvoudig budget zijn al goede dingen te doen,

maar voor het herontwerpen van de buitenruimte is natuurlijk wel wat budget nodig. Eenmaal geïmplementeerd moet de aandacht voor groen natuurlijk terugkomen in activiteiten, maar het moet ook een plek krijgen in het personeelsbeleid, het huisvestingsbeleid en het investeringsbeleid. Risico's

Als ze er eenmaal mee bekend zijn, kiezen ouders en (oudere) kinderen vaak bewust voor een groene kinderopvanglocatie. Veel buiten zijn, contact met de natuur, avontuurlijke activiteiten en aandacht voor gezonde en/of biologische voeding blijken belangrijke *unique selling points* op basis waarvan ouders kiezen. Groene kinderopvang past goed bij deze tijd en beantwoordt aan de vraag van ouders. Er moeten echter wel wat hobbels genomen worden.

De twee belangrijkste hobbels zijn: omgaan met risico's en omgaan met wet- en regelgeving. Wetten en regels bestaan niet specifiek voor Groene kinderopvang. De bestaande spelregels voor de kinderopvang gelden ook voor de Groene kinderopvang. De GGD controleert aan de hand van de Wet kinderopvang op verplichte risico-inventarisatie en -evaluatie. Hierin moeten de risico's worden beschreven en hoe hiermee wordt omgegaan. Groene kinderopvang zal de specifieke risico's moeten benoemen: risico's in de natuurlijke tuin, risico's bij het op pad gaan naar park, bos, risico's bij het buitenslapen et cetera. Ouders en pedagogisch medewerkers zijn vooral bang dat kinderen uit bomen vallen of zich bezeeren aan stekelige planten. En ze zijn bang dat de kinderen vies worden. Uit de evaluaties blijkt dat jonge kinderen juist heel goed met risico's kunnen omgaan als ze daar goed bij begeleid worden. Jong leren omgaan met risico's, voorkomt ongelukken op latere leeftijd.

Successen

Natuurlijk springen zaken als de herinrichting van het kale tegelplein tot natuurlijke speelomgeving het meest in het oog. Maar misschien wel belangrijker zijn de effecten van de vergroeningstrajecten op de pedagogisch medewerkers, de ouders en de kinderen. Uit evaluaties bij onder andere Kinderdagverblijf Harlekijn (Ludens kinderopvang, Utrecht) en Kinderdagverblijf Confetti (Kanteel kinderopvang, Rosmalen) blijkt dat de kinderen goed omgaan met de ruimte en risico's en dat pedagogisch medewerkers enorm snel groeien in het loslaten van de kinderen. Ze geven de kinderen meer de ruimte zelf te ontdekken en te ervaren. Training en coaching zijn hierbij van grote waarde. Pedagogisch medewerkers zijn ook beter in staat activiteiten te bedenken in de tuin. Ook

valt op dat het speelgedrag van de kinderen verandert. Waar het spel zich voorheen concentreerde rond een glijbaan met zandbak, maken kinderen gebruik van de hele buitenruimte. De grote variatie in de tuin zorgt ervoor dat de kinderen steeds weer nieuwe ontdekkingen doen.

Groene partners

Een kinderopvangorganisatie staat niet alleen in het streven naar meer natuurbeleving voor kinderen. Er zijn in Nederland veel organisaties die zich hiermee bezighouden. Een eerste stap is daarom het zoeken naar groene partners in de omgeving. Is er een park, een kinderboerderij, een hortus of een natuur- en milieucentrum (NME) in de buurt? Dat zijn over het algemeen erg leuke plekken om met een groep te bezoeken. Soms is het even zoeken want de NME-centra hebben in elke stad of dorp een andere naam. Ook het meedoen aan de jaarlijkse ModderDag in juni geeft een goede start. Een tiental roc's in Nederland heeft in de opleiding PW inmiddels een module 'natuur' en ook op de Hogeschool Utrecht, liggen visies van pedagogen met een groene insteek. Via stagiairs en nieuwe instroom sijpelt deze kennis de praktijk in. Daarnaast is er een goed landelijk netwerk van ervaren ondersteuners. Deze zijn verenigd in het netwerk Kind van Nature (zie W: kindvannature.nl) en jaarlijks is er de landelijke conferentie Kind van Nature.

Marc Veekamp is projectleider bij Veldwerk Nederland, E: marc@veldwerknederland.nl
Bowine Wijffels is consultant bij Cailin Partners, E: info@cailin.nl

Marc Veekamp en Bowine Wijffels hebben hun ervaringen met de implementatie van groen in kinderopvangorganisaties beschreven in het boek Van Slakkenhotel

tot natuurBSO, ruim baan voor Groene kinderopvang, uitgegeven door Veldwerk Nederland. Zie W: veldwerknederland.nl.

¹ Vitamin G: Green environments – Healthy environments | Jolanda Maas | 2008 | Proefschrift gepubliceerd door NIVEL | ISBN: 978 90 6905 936 9 Deze publicatie is te downloaden als pdf. De link vindt u op W: bbmp.nl/service. Uw wachtwoord is 20bbmp14.